

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан соціально-гуманітарного
факультету
Оксана ГОМОТЮК
«30.01» 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
«30.01» 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Майстерність радіо- та телеведучого»
ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)
галузь знань – 06 «Журналістика»
спеціальність – 061 «Журналістика»

Освітньо-професійна програма – Правова журналістика

кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залі (сем)
Денна	2	4	30	30	4	8	78	150	4

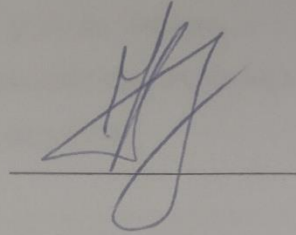
30.01.2024

Тернопіль – 2024

робочу програму розробила кандидат філологічних наук, доцент Олена Коноплиця

робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, протокол № 2 від 30.08.2024 р.

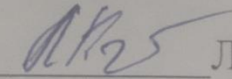
звідувач кафедри
кандидат історичних наук, доцент

Ірина НЕДОШИТКО

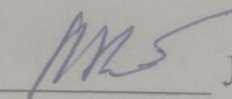
розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 061 Журналістика, протокол № 2 від 30.08.2024 р.

голова групи
з забезпечення спеціальності,
кандидат наук із соціальних комунікацій

Людмила КОМНІЯРСЬКА

доцент ОПІ,
кандидат наук із соціальних комунікацій

Людмила КОМНІЯРСЬКА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Майстерність радіо- та телеведучого»

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «Майстерність радіо- та телеведучого»

Дисципліна «Майстерність радіо- та телеведучого»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 06 «Журналістика»	Статус дисципліни: вибіркова Мова навчання: <u>українська</u>
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 061 «Журналістика»	Рік підготовки: Денна – 2 Семестр: Денна – 4
Кількість змістових модулів – 3	ОПП «Правова журналістика»	Лекції: Денна – 30 год. Практичні заняття: Денна – 30 год.
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: Денна – 78 год. Тренінг: Денна – 8 год. Індивідуальна робота – 4 год.
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Майстерність радіо- та телеведучого» є вибірковою дисципліною професійної підготовки журналістів кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Предметом дисципліни «Майстерність радіо- та телеведучого» є теоретичні засади та практичні навички діяльності ведучих програм на радіо та телебаченні, методи впливу на формування громадської думки, складові журналістської творчості, формування інформаційного простору держави, української журналістики в контексті світової медіасвідомості.

Метою навчальної дисципліни є з'ясувати основні поняття професійної майстерності радіо- та телеведучого, навчити студентів ефективно застосовувати теоретичні знання на практиці, розуміти особливості роботи ведучого на радіо та телебаченні відповідно до типу і формату програми та жанру матеріалу, ознайомити студентів із нормами професійної етики та етикету та складовими ефективного іміджу; □ навчити їх працювати над вдосконаленням голосових, інтонаційних даних, правильними логічними наголосами в тексті.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: термінологію із сфери радіо- та тележурналістики; методичні особливості роботи ведучого, основи професійної етики та етикету, професійні засади комунікативної діяльності; етапи роботи ведучого; знати особливості роботи ведучого відповідно до типу, формату і жанру програм, складові ефективного іміджу.

вміти: застосовувати на практиці теоретичні знання, набуті у процесі навчання; □ створювати відповідний до типу програми власний імідж; характеризувати мовний портрет ведучих; професійно керувати голосом, підбираючи відповідний темпоритм, висоту, інтонаційно та емоційно забарвлювати, логічно будувати і наголошувати текст відповідно до вимог культури мовлення.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Диктор та ведучий: минуле й сучасність.

Диктор та ведучий: минуле й сучасність. Дикторське читання й журналістське ведення. Професія ведучого та суміжні професії на радіостанції і телебаченні.

Тема 2. Модель «мовної особистості» ведучого: характеристики комунікатора.

Яким повинен бути ведучий? Мовний портрет ведучого. Культура й логіка мовлення ведучого: літературно-мовна правильність, стилістична відповідність та комунікативна доцільність. Словниковий запас ведучого. Специфіка прямиоефірного мовлення. Способи звертань як прояв фатичної функції спілкування. Адаптація мови до конкретної аудиторії. Функціональні обов'язки ведучого.

Тема 3. Робота радіоведучого.

Особливості бренд-войсу радіоканалу, циклу програм. Диктор радіопрограм. Dj-інг: створення та розвиток в Україні та світі. Виступ на радіо. Техніка ефірного радіомовлення. Особливості роботи з мікрофоном. Ознайомлення зі специфікою обладнання. Поведінка в радіостудії. Складові успіху: підготовленість, голос, дихання

тощо. Вимоги до темпу, інтонування, звучання, виразності, забарвлення звуку. Тембр, висота, діапазон голосу. Особливості та практика озвучування. Особливості та практика дикторської начитки.

Тема 4. Специфіка роботи радіоведучих в різних типах програм.

Специфіка роботи радіоведучих в різних типах програм. Моделювання роботи. Оформлення мікрофонної папки. Підготовка до ведення програми. Робота з ефірним образом. Мова. Особливості та практика начитки. Аналіз програми щодо дотримання принципу збалансованості, неупередженості, об'єктивності. Відпрацювання навичок роботи у прямому ефірі. Моделювання стресових ситуацій під час роботи в ефірі.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Виступ на телебаченні.

Виступ на телебаченні. Виступ перед камерою. Особливості роботи з камерою. Специфіка сприйняття камери. Поведінка в телестудії: очі, обличчя, руки, тіло, як треба сидіти/стояти? Робота з образом: манери, імпровізація, виразність, нервозність, «особистий» глядач, друге «я», самоконтроль. Складові успіху: підготовленість, голос, дихання тощо. Вимоги до темпу, інтонування, звучання, виразності, забарвлення звуку. Тембр, висота, діапазон голосу. Фізіологічні та психологічні затиски. Психоемоційний стан ведучого. Особливості парного ведення телепрограм. Технічні умови роботи телеведучого в студії. Особливості роботи з телесуфлером. Практичні навички роботи у форматі «запису» й «прямого ефіру». Моделювання роботи.

Тема 6. Імідж телевізійного ведучого.

Імідж телевізійного ведучого. Шляхи побудови іміджу телеведучого. Типажі ведучих телебаченні. Візуальний вимір іміджу: гардероб і аксесуари, особливості телевізійного візажу. Роль життєвої позиції у формуванні іміджу. Критерії зовнішньої привабливості. Іміджі чоловіків і жінок на телебаченні. Закони поєднання іміджів. Методика підтримки образу телеведучого. Зміна образу телевізійного ведучого.

Тема 7. Основи психології спілкування.

Невербальні контакти в роботі на телебаченні. Жести, міміка телеведучого. Роль жестів у веденні телепрограми. Уміння правильно подати себе при спілкуванні зі співрозмовником (співрозмовниками), розташувати до себе аудиторію й заручитися її підтримкою. Тренувальні вправи, спрямовані на розвиток уваги, уяви, емоційної пам'яті, внутрішньої свободи й артистичності, на партнерське спілкування.

Тема 8. Технологія створення телепередачі та функції ведучого.

Технологія створення телепередачі та функції ведучого. Творчий колектив. Функціональні обов'язки. Основні етапи роботи над телепередачею. Підготовчий, знімальний, монтажний етап роботи над телепередачею. Концепція екранного редагування. Тема та ідея журналістського твору. Концепція телепередач – узагальнена модель майбутнього екранного твору. Структурні елементи телепередачі. Види телевізійного сценарію. Сценарій – літературна основа журналістського твору на ТБ. Образотворчі та текстові ряди в телевізійному сценарії. Особливості телевізійного плану, сценарної заявки. Взаємодія автора сценарію та режисера.

Тема 9. Особливості підготовки та ведення прямого ефіру.

Прямий ефір. Підбір теми прямого ефіру. Цілі та завдання передачі. Підбір героїв ефіру: психологічна сумісність або, навпаки, альтернативні позиції, опозиційний підхід до запропонованої теми (залежно від цілей та завдань автора). Оформлення студії, підготовка технічного обслуговування (онлайн, вихід звуку в студію, прямий зв'язок глядачем або попередня підготовка питань з виходом у студію, відповідь на запитання телеглядачів). Визначення ролі автора: ведучий передачі, коментатор, модератор. Психологічні бар'єри прямого ефіру на телебаченні. Технічні проблеми в ефірі. Казуси в ефірі. Імпровізація у роботі ведучого.

Змістовий модуль 3.

Тема 10 Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах жанрів та форматів.

Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах жанрів та форматів. Бесіда. Інтерв'ю. Репортаж. Коментар. Ток-шоу. Уроки імпровізації в псевдопрямому ефірі. Едьютеймент. Інфотеймент. Стилiстичні особливості телевізійних жанрів.

Тема 11. Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах програм.

Види телевізійних передач та спеціалізація телеведучого. Новинні інформаційні випуски. Ведучий новин (інформаційної програми). Основні компоненти образу ведучого інформаційних програм новин. Пошук власного стилю подання інформації. Методика роботи в телеефірі. Володіння інформаційною картиною дня. Пошук та обробка інформації. Попередня робота з текстом, адаптація "підводок" до інформаційних сюжетів, взаємодія з випусковим редактором. Взаємодія ведучих інформаційних телепрограм. Аналітичні програми. Основні компоненти образу ведучого аналітичної телепрограми. Комунікативні ролі ведучого та модератора інформаційно-аналітичної (дискусійної) телепрограми. Конфлікти ситуації в ефірі. Типові прийоми ведення інформаційно-аналітичних програм. Монотематичні та політематичні телевізійні програми. Художньо-документальні передачі. Специфіка роботи в ранковому прямому телеефірі. Основні компоненти образу ведучих різних типів програм. Мова. Особливості та практика начитки. Професійні та особистісні характеристики ведучого розважальних телепрограм. Цифрова епоха та новий тип ведучого в телеефірі.

Тема 12. Закадрове озвучення.

Особливості закадрового озвучування різних типів програм, документальних фільмів.

Тема 13. Нові формати медіапростору: робота ведучого.

Особливості роботи з іншими типами аудіо- та відеоматеріалів. Підготовка та запис рекламної телепередачі, аудіокниги, аудіо- та відеоподкастів.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ
«Майстерність радіо- та телеведучого»
 Денна форма навчання

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. зан.	Інд. робота	Тренінг	Сам. робота	Контр. заходи
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Диктор та ведучий: минуле й сучасність.	2	2			4	Теоретичні питання, спостереження, самоаналіз, кейс-метод, практичні вправи
Тема 2. Модель «мовної особистості» ведучого: характеристики комунікатора.	2	2			4	Теоретичні питання, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Тема 3. Робота радіоведучого	2	2			6	Теоретичні питання, спостереження, самоаналіз, кейс-метод, практичні вправи
Тема 4. Специфіка роботи радіоведучих в різних типах програм.	2	2	1	2	6	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Змістовий модуль 2.						
Тема 5. Виступ на телебаченні.	4	4			8	Спостереження, дослідження українського медіапростору, письмовий аналіз, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Тема 6. Імідж телевізійного ведучого	2	2			8	Кейс-метод, практичні вправи, презентації, аналіз відеозаписів
Тема 7. Основи психології спілкування	2	2			4	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Тема 8. Технологія створення телепередачі та функції ведучого	2	2			8	Теоретичні питання, самоаналіз, письмовий аналіз, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Тема 9. Особливості підготовки та ведення прямого ефіру.	2	2			8	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Змістовий модуль 3						
Тема 10 Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах жанрів та форматів.	4	4			7	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи

Тема 11. Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах програм	2	2	1	3	6	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи	
Тема 12. Закадрове озвучення.	2	2				4	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Тема 13. Нові формати медіапростору: робота ведучого.	2	2				5	Теоретичні питання, спостереження, презентації, таблиці, кейс-метод, практичні вправи
Загалом:	30	30	4	8	78		
Підсумковий контроль	Залік						

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1. Робота радіоведучого.

Виступ на радіо. Техніка ефірного радіомовлення. Особливості роботи з мікрофоном. Поведінка в радіостудії: як треба сидіти, відстань до мікрофона тощо. Робота з образом: манери, імпровізація, виразність, нервозність, «особистий» слухач, друге «я», самоконтроль. Складові успіху: підготовленість, голос, дихання тощо. Вимоги до темпу, інтонування, звучання, виразності, забарвлення звуку. Тембр, висота, діапазон голосу. Фізіологічні та психологічні затиски. Психоемоційний стан ведучого. Особливості та практика дикторської начитки. Робота з текстами. Оформлення мікрофонної папки. Розмітка та читання текстів (на вибір - для 3 різноматичних програм). «Правило мами». Запис. Прослуховування. Аналіз. Взаємооцінювання.

Практичне заняття 2. Специфіка роботи радіоведучих в різних типах програм.

Новинний інформаційний випуск. Робота радіоведучого. Моделювання роботи в прямому ефірі. Відпрацювання навичок роботи в прямому ефірі. Підготовка до ведення програми. Оформлення мікрофонної папки. Робота з ефірним образом. Практика начитки. Моделювання стресових ситуацій під час роботи в ефірі. Запис програми. Перегляд робіт. Обговорення.

Практичне заняття 3. Специфіка роботи радіоведучих в різних типах програм.

Специфіка ведення авторської радіопередачі (на вибір студентів - 2 різновиди радіопрограм). Оформлення мікрофонної папки. Підготовка до ведення програми. Робота з ефірним образом. Відпрацювання навичок роботи - у прямому ефірі або в запису. Запис. Обговорення.

Практичне заняття 4. Виступ на телебаченні.

Виступ перед камерою. Особливості роботи з камерою. Специфіка сприйняття камери. Поведінка в телестудії: очі, обличчя, руки, тіло, як треба сидіти/стояти? Робота з образом: манери, імпровізація, виразність, нервозність, «особистий» глядач, друге «я», самоконтроль. Відпрацювання практичних навичок виступу перед камерою. Запис. Стрим виступу. Аналіз. Взаємооцінювання.

Практичне заняття 5. Виступ на телебаченні.

Особливості роботи з телесуфлером. Ознайомлення з програмним забезпеченням телесуфлера. Набір інструментів для форматування тексту. Відпрацювання

практичних навичок роботи з телесуфлером. Моделювання роботи.

Практичне заняття 6. Виступ на телебаченні.

Особливості роботи з камерою та телесуфлером. Практичні навички роботи у форматі «прямого ефіру». Запис та стрим виступу. Обговорення та взаємоаналіз.

Практичне заняття 7. Виступ на телебаченні.

Особливості роботи з камерою та телесуфлером. Практичні навички роботи у форматі «прямого ефіру». Запис та стрим виступу. Обговорення та взаємоаналіз.

Практичне заняття 8-9. Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах жанрів та форматів.

Інтерв'ю. Різновиди інтерв'ю. Підготовка до інтерв'ю: визначення теми, мети, героя, збір інформації, розробка сценарію, запитань. Проведення інтерв'ю: вміння створити сприятливу атмосферу, бути тактовним, ввічливим, чітко й зрозуміло виражати свої думки. Парамова. Активне слухання. Словесні ремарки. «Дуга комфортності». Закон «контакту очей». Співвідношення підготовлених та імпровізаційних елементів. Початок та завершення інтерв'ю. Запис інтерв'ю. Аналіз. Врахування помилок.

Практичне заняття 10. Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах жанрів та форматів.

Ток-шоу. Підготовка. Проведення. Уроки імпровізації в "прямому" ефірі. Запис. Стрим. Аналіз. Взаємооцінювання. Врахування помилок.

Практичне заняття 11-12. Специфіка роботи телевізійних ведучих у різних типах програм.

Новинний інформаційний випуск. Ведучий новин (інформаційної програми). Основні компоненти образу ведучого інформаційних програм. Пошук власного стилю подання інформації. Методика роботи в телеефірі. Володіння інформаційною картиною дня. Пошук та обробка інформації. Попередня робота з текстом, адаптація "підводок" до інформаційних сюжетів, взаємодія з випусковим редактором. Взаємодія ведучих інформаційних телепрограм. Робота в телестудії. Імпровізація ефіру. Запис. Обговорення.

Практичне заняття 13. Закадрове озвучення.

Особливості закадрового озвучування різних типів програм, документальних фільмів. Створення документального фільму на історичну тематику. Закадрове озвучення.

Практичне заняття 14. Нові формати медіапростору: робота ведучого. Підготовка та запис (на вибір студентів) рекламної телепередачі, аудіокниги (частини), відеоподкасту. Прослуховування/перегляд. Обговорення. Взаємоаналіз.

6. Самостійна робота

Змістовий модуль 1

Тематика:

1. Основні навички спілкування ведучого з глядачами.
2. Основні функції спілкування.
3. Особливості спілкування з глядацькою аудиторією.
4. Значення голосу і мови.
5. Методи налагодження контакту з глядачами.
6. Види і форми проектів просто-неба.
7. Види шоу-програм.

Змістовий модуль 2

Тематика:

8. Види та форми арт-проектів.
9. Головні характеристики професійного ведучого.
10. Спільне та розбіжне у проведенні державних протокольних свят.
11. Історія виникнення естрадних монологів.
12. Функції ведучого та конферансьє.
13. Види сольного та парного конферансу.
14. Принципи роботи над літературною основою.

Змістовий модуль 3

Тематика:

15. Основні жанри видовищ.
16. Особливості проведення державних свят.
17. Розробка ідеї та концепції свята.
18. Значення тренінгів для мовного апарату.
19. Розважальні функції ведучого.
20. Персоніфікація ведучого.

7.Тренінг.

Етапи проведення тренінгу:

1. *Вступна частина* проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. *Організаційна частина* полягає у створенні робочого настрою у студентській групі, ознайомленні з правилами проведення тренінгового заняття та умов підбиття підсумків.

3. *Практична частина* реалізується групою чи підгрупами студентів чисельністю 4-5 осіб шляхом виконання завдань чи вирішення проблемних питань тренінгового заняття.

4. *Підведення підсумків* відбувається шляхом обговорення результатів виконання тренінгового завдання групою чи підгрупами студентів, обміну думками з питань, винесених на тренінгове заняття.

Тема: Тренінги та вправи щодо налагодження контакту з глядачем.

Мета вивчення – сформулювати вміння застосування різних форм налагодження контакту з глядачем.

Завдання:

- 1) Скласти план проведення тренінгів щодо налагодження контакту з глядачем.
- 2) Обрати за власним бажанням 10 тренінгів та вправ.
- 3) Провести обрані вправи та тренінги для групи.

8. Методи навчання.

Види роботи студента:

1. Робота на практичних заняттях

- участь в обговоренні питань;
- презентаційні виступи на заняттях;
- застосування кейс-методу;
- активна участь у ділових іграх, дебатах;
- розв'язання тестових завдань.

2. Самостійна робота:

- робота з джерелами;
- презентація результатів.

3. Контрольні зрізи (написання модульної роботи).

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

9. Методи оцінювання.

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання виконання КПЗ;
- ректорська контрольна робота;
- інше.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	20%	20%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	самостійна робота
Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих на практичних заняттях (кожен здобувач має отримати не менше 3 оцінок)	Підсумкова робота, яка охоплює теми 1-6	Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих на практичних заняттях (кожен здобувач має отримати не менше 3 оцінок)	Підсумкова робота, яка охоплює теми 7-13	як оцінка, отримана за виконане завдання під час тренінгу	Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконані завдання самостійної роботи

Шкала оцінювання

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Перелік наочних матеріалів та методичних вказівок

№	Наочні матеріали	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1–14
2.	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1–14
3.	Перелік методичних вказівок і матеріалів	1–14
4.	Індивідуальні завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни (електронний варіант)	1–14
5.	Матеріали для дистанційного вивчення курсу	1–14

11. Рекомендована література:

1. Безручко О. В. Майстерність телевізійного ведучого як навчальна дисципліна та методика її викладання : навч. посіб. / О. В. Безручко, Г. О. Десятник, М. С. Іщенко, С. М. Полешко, С. Г. Порожна; Київ. міжнар. ун- т. Київ : КиМУ, 2015. 431 с.
2. Десятник Г. О., Полешко С. М. Професія: телевізійний ведучий : тексти лекцій та практичні вправи. Київ : Вид-во Інституту журналістики КНУ, 2016. 173 с.
3. Дмитровський З.Є. Організація роботи на телебаченні: Тексти лекцій. Львів: Малий видавничий центр факультету журналістики ЛНУ ім. І. Франка, 2020.
4. Кукуруза Н. В. Майстерність ведучого: навч. посіб. Івано-Франківськ, 2010. 176 с.
5. Наконечна О.В. Основи сценічного мовлення: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2010. 136с.
6. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. Практичний посібник / Інститут масової інформації. Київ: ТОВ «СофіяА», 2016. 184 с.
7. Нагорняк М. Ведучий інформаційних програм Національної радіокомпанії України : становлення фаху та шляхи вдосконалення професійної діяльності журналіста інформаційника / Режим доступу: http://www.journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/nagornyak_publ.html
8. Порожна С. Техніка екранного мовлення: чистомовки : навч. посібн. Київ : Інститут журналістики, 2019. 54 с.
9. Савчук Р. Л. Культура усного публічного мовлення : навчально-методичний посібник для студентів II курсу спеціальності «Журналістика». Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2019. 119 с.